

TOWARZYSTWA I INSTYTUCJE FILOZOFICZNE W POLSCE –

organizacje naukowe o charakterze filozoficznym, prowadzące działalność badawczą, wydawniczą i popularyzatorską w tym zakresie.

W Polsce istnieje kilkanaście autonomicznych instytucji naukowych o charakterze filozoficznym, a także liczne nieautonomiczne (np. istniejące w obrębie towarzystw naukowych, koła filozoficzne, itp.) stowarzyszenia filozoficzne. Różne są dzieje poszczególnych towarzystw, tak jak różne były losy Polski. Okres II wojny światowej, a wreszcie komunizm znacząco osłabiły filozofię w Polsce. Ideologia marksistowska w sposób istotny wpływała na formułowanie problematyki filozoficznej. Powołanie przez ówczesne władze PAN (pomysłodawcą prawdopodobnie był B. Bierut; zob. W. Mackiewicz, *Polskie instytucje filozoficzne po 1945*, 26) spowodowało, że niektóre towarzystwa (np. PAU, Tow. Naukowe Warszawskie) zostały znacząco osłabione lub zaprzestały działalności. Obecnie istnieją różnorodne towarzystwa, niezależne od polityki państwa. Ten pluralizm, który przejawia się m.in. w postaci różnorodności podejmowanych tematów badań, bogactwie wydawniczym, zjazdach i konferencjach filozoficznych, jest zjawiskiem wartym docenienia, gdyż z jednej strony ukazuje dynamizm rozwojowy środowisk naukowych i prowokuje do dyskursu między przedstawicielami różnych ujęć filozofii, z drugiej zaś świadczy o tym, że filozofia jest prężną dziedziną wiedzy i ważnym elementem pol. kultury.

WYBRANE TOWARZYSTWA FILOZOFICZNE W POLSCE:

TOWARZYSTWO FILOZOFICZNE WE LWOWIE I POLSKIE TOWARZYSTWO FILOZOFICZNE. Pierwszym t. f. na ziemiach pol. było Polskie Tow. Filozoficzne we Lwowie, które skupiało członków z całego kraju. Jego inauguracja odbyła się 12 II 1904 w sali wykładowej Zakładu Chemicznego przy ul. Długosza 6. Twórcą i pomysłodawcą Polskiego Tow. Filozoficznego (PTF) we Lwowie był K. Twardowski. Towarzystwo we Lwowie posiadało 3 wydziały: I. Wydział filologiczny, II. Wydział historyczno-filozoficzny, III. Wydział matematyczno-przyrodniczy. W czerwcu 1927 skład towarzystwa był następujący: prezes: O. Balzer, wiceprezes: W. Abraham, kierownicy Wydziałów: I. W. Bruchnalski; II. W. Abraham; III. J. Hirschler, sekretarz generalny: P. Dąbkowski, sekretarze Wydziałów: I. Tadeusz Lehr-Spławiński, II. S. Zakrzewski, III. B. Fuliński.

W trudnym okresie przedwojennym istniało w Polsce kilka oddzielnych towarzystw filozoficznych: w 1909 powstało Tow. Filozoficzne w Krakowie, które zainicjowane zostało na kanwie działalności Sekcji Filozoficzno-Przyrodniczej Tow. Przyrodników w Krakowie (1898). Twórcą i prezesem tego towarzystwa (przez 10 lat) był M. Straszewski, a projektodawcą i współzałożycielem S. Garfein-Garski; od 1907 istniało Tow. Psychologiczne w Warszawie, które choć w istocie było towarzystwem stricte filozoficznym, to ze względu na ówczesne warunki polityczne nie mogło się tak nazywać. W 1927 połączyło się z Instytutem Filozoficznym (1915), tworząc Warszawskie Tow. Filozoficzne. W dwudziestoleciu międzywojennym powstały: Poznańskie Tow. Filozoficzne (1921) oraz Wileńskie Tow. Filozoficzne (1928). W 1945 powołane zostało Tow. Filozoficzne i Psychologiczne w Lublinie, w 1946 Toruńskie Tow. Filozoficzne, założone przez T. Czeżowskiego, a w 1947 Wrocławskie Tow. Filozoficzne im. Kazimierza Twardowskiego.

Wpływ na kształtowanie się organizacyjnie PTF mieli wybitni przedstawiciele środowiska filozoficznego w Polsce: K. Ajdukiewicz, Czeżowski, T. Kotarbiński, W. Tatarkiewicz, A. Schaff. Pierwsze po wojnie zebranie PTF odbyło się 18 IV 1948 w Warszawie; wszystkie istniejące wówczas towarzystwa połączyły się, tworząc PTF, ale ostateczny kształt organizacyjny przyjął towarzystwo 3 V 1955 (zob. W. Mackiewicz, *Polskie instytucje filozoficzne po 1945 roku*, 29). W wyniku reorganizacji PTF przyjęto Statut, który obowiązywał do 1994. Wg Statutu, Zarząd Główny towarzystwa miał być wybierany na trzyletnie kadencje (po 1994 wydłużone do czterech lat), a władze towarzystw terenowych na kadencje roczne (później wydłużono je do trzech lat). Na Walnym Zgromadzeniu 28 XI 1955 ustanowiono, że towarzystwa lokalne będą odtąd Oddziałami, przy których będą mogły zawiązywać się liczące więcej niż 5 osób koła PTF. W tym czasie PTF miał 7 Oddziałów i 338 członków (zob. tamże). W 1998 liczba członków wynosiła 899 osób.

Ostatnią wersję Statutu zatwierdzono na Walnym Zgromadzeniu PTF 22 I 1994. Wedle tego Statutu, celem towarzystwa jest „uprawianie i krzewienie nauk filozoficznych”, które dokonuje się przez „prowadzenie wykładów naukowych i popularno-naukowych, odbywanie zebrań naukowo-dyskusyjnych organizowanie zjazdów naukowych, prowadzenie bibliotek dzieł

filozoficznych oraz dzieł pomocnych przy studiowaniu nauk filozoficznych, działalność wydawnicza, reprezentowanie potrzeb nauk filozoficznych wobec władz i społeczeństwa, udział w pracach instytucji międzynarodowych, służących uprawianiu i krzewieniu nauk filozoficznych” (Statut przyjęty na Walnym Zgromadzeniu Delegatów w 22 I 1994: *Cel i środki działania*). Istotne zmiany w Statucie w odniesieniu do statutów w czasach PRL to m.in. przywrócenie swobody celów towarzystwa, które ówczesne władze ograniczały przez szczegółowe wytyczne, aby w ten sposób kontrolować jego działalność.

Mottem dla działalności towarzystwa są słowa Twardowskiego, które wygłosił na pierwszym posiedzeniu: „Jedynym dogmatem Towarzystwa będzie przekonanie, że dogmatyzm jest największym wrogiem pracy naukowej. Jak wszystkie promienie koła, choć z różnych wychodzą punktów obwodu, łączą i spotykają się w środku koła, tak i my chcemy, aby wszystkie kierunki pracy i poglądów filozoficznych w naszym Towarzystwie ku jednemu zmierzały celowi, ku wyświehleniu prawdy” (J. J. Jadacki, *O Polskim Towarzystwie Filozoficznym*, <http://www.ptfilozofia.pl> [dostęp: 5.07.2011]).

Wielokrotnym przewodniczącym PTF obok Twardowskiego był Kotarbiński (1955–1976); od 1977 honorowy przewodniczący; członkami honorowymi PTF byli: Twardowski (1929), Kotarbiński (1973), Tatarkiewicz (1973), Czeżowski (1973), N. Łubnicki (1982), I. Dąbska (1984), J. Kotarbińska (1986), J. Krajewski (1986), K. Pasenkiewicz (1987) J. Aumilerowa (1992), Jan Paweł II (1995), S. Swieżawski (1995). Wieloletnimi prezesami PTF, oprócz Twardowskiego, byli: w latach 1977–1991 K. Szaniawski, a w latach 1992–2000 W. Stróżewski. Obecnie Zarząd Główny PTF tworzą: Stróżewski – przewodniczący, B. Markiewicz – zastępca przewodniczącego, W. Kamińska – sekretarz; członkami zarządu są: S. Blandzi, R. Kleszcz, R. Wiśniewski, M. Rembierz, A. Kaniowski (zastępca członka zarządu), M. Woroniecki (zastępca członka zarządu).

Członkowie PTF tworzą lokalne Oddziały Towarzystwa liczące co najmniej 10 osób (par. 20. litera h Statutu). Obecnie (2011) istnieje 20 oddziałów PTF: Bydgoszcz (przy Instytucie Kulturoznawstwa i Filozofii Wyższej Szkoły Gospodarki), Cieszyn (przewodniczący: M. Rembierz), Częstochowa (przewodniczący: A. Olech), Gdańsk (przewodniczący: L.

Grudziński), Kielce (przewodniczący: W. Rechlewicz), Katowice (przewodniczący: J. Bańka), Kraków (przewodniczący: A. Węgrzecki), Lublin (przewodnicząca: J. Mizińska), Łodzi (przewodniczący: R. Kleszcz), Olsztyn (przewodniczący: Z. Hull), Opole (przewodniczący: G. Francuz), Poznań (przewodniczący: K. Brzechczyn), Rzeszów (przewodniczący: S. Gałkowski), Siedlce (przewodniczący: R. Rosa), Słupsk (przewodniczący: R. Sitek), Toruń (przewodnicząca: J. Żelazna), Warszawa (przewodnicząca: Z. Rosińska), Szczecin (przewodniczący: D. Zienkiewicz), Wrocław (przewodniczący: M. Łagosz), Zielona Góra (przewodniczący: S. Hanuszewicz).

Organem PTF jest powstałe we Lwowie w 1911 w porozumieniu z „Przeglądem Filozoficznym” czasopismo „Ruch Filozoficzny” – informator o życiu filozoficznym, pol. i światowym. Pierwszym redaktorem naczelnym był Twardowski, a skład redakcyjny stanowili członkowie zarządu PTF. Pierwszy numer periodyku ukazał się w 15 I 1911. W czasopiśmie zamieszczano artykuły, które podejmowały kwestie kluczowe dla ruchu filozoficznego, sprawozdania z monografii, prac towarzystw naukowych i recenzje z dzieł, przegląd wybranych czasopism, bibliogr. nowo powstałych prac filozoficznych, aktualne informacje o konferencjach, odczytach, sympozjach filozoficznych.

Przez wiele lat wydawany był „Kwartalnik Filozoficzny”, związany z Tow. Filozoficznym w Krakowie, „Przegląd Filozoficzny”, związany z Warszawskim Tow. Filozoficznym, oraz „Studia Philosophica” związane z Poznańskim Tow. Filozoficznym.

Organem PTF jest powstałe we Lwowie w 1911 w porozumieniu z „Przeglądem Filozoficznym” czasopismo „Ruch Filozoficzny” – informator o życiu filozoficznym, pol. i światowym. Pierwszym redaktorem naczelnym był Twardowski, a skład redakcyjny stanowili członkowie zarządu PTF. Pierwszy numer periodyku ukazał się w 15 I 1911. W czasopiśmie zamieszczano artykuły, które podejmowały kwestie kluczowe dla ruchu filozoficznego, sprawozdania z monografii, prac towarzystw naukowych i recenzje z dzieł, przegląd wybranych czasopism, bibliogr. nowo powstałych prac filozoficznych, aktualne informacje o konferencjach, odczytach, sympozjach filozoficznych.

Ponadto, PTF sprawuje patronat nad Olimpiadą Filozoficzną dla szkół średnich; prowadzi prace zmierzające do wprowadzenia filozofii do programu nauczania, która w 2000 została usunięta decyzją ministra edukacji narodowej.

WILEŃSKIE TOWARZYSTWO FILOZOFICZNE. Dzieje Wileńskiego Tow. Filozoficznego (WTF) łączą się z działalnością powołanego w 1918 Uniwersytetu Stefana Batorego (dawniej Uniwersytet Wileński) oraz Tow. Przyjaciół Nauk w Wilnie, obejmującego 3 Wydziały: Filologii, Literatury i Sztuki; Nauk Matematyczno-Przyrodniczych; Historii, Filozofii i Nauk Społecznych. W tych ośrodkach skoncentrowana była ówczesna wileńska myśl filozoficzna. Spotkania o tematyce filozoficznej odbywały się m.in. podczas Powszechnych Wykładów Uniwersyteckich. Wileńskie środowisko filozoficzne było początkowo nieliczne, ożywienie nastąpiło wskutek zaangażowania Czeżowskiego, który w 1923 objął Katedrę Filozofii Uniwersytetu Stefana Batorego. W tym czasie nawiązał on aktywną współpracę z „Ruchem Filozoficznym”, a także z Polskim Tow. Filozoficznym we Lwowie. 30 X 1925 odbyło się inauguracyjne seminarium filozoficzne na Uniwersytecie Stefana Batorego; tematem przewodnim tego zebrania było m.in. sprawozdanie na temat stanu ówczesnej filozofii pol. (Czeżowski, W. Lutosławski). Na kolejnych zebraniach podejmowano tematy m.in. z zakresu etyki, historiozofii, medycyny, prawa, najwięcej jednak uwagi poświęcano zagadnieniom z logiki i metodologii nauk, a także poglądom i twórczości wybitnych filozofów. W sumie odbyło się 12 zebrań i stanowiły one przyczynek do zainicjowania w 1927 przez Czeżowskiego powołania Wileńskiego Tow. Filozoficznego. Pierwsze posiedzenie WTF odbyło się 7 II 1928 (Zebranie Walne miało miejsce 2 III 1929), na którym zatwierdzono Statut wzorowany na Statucie Polskiego Tow. Filozoficznego we Lwowie. Zebrań towarzystwa, do czasu zamknięcia przez władze litewskie Uniwersytetu Stefana Batorego (15 XII 1939) – odbyło się 53. Udział w nich brali m.in.: J. Hossiason-Lindenbaumowa, J. Lande, M. Massonius, W. Tatariewicz, F. Koneczny, H. Elzenberg, T. Kotarbiński, M. Kridl.

WTF ogłaszało publikacje pod nazwą „Wydawnictwa Wileńskiego Towarzystwa Filozoficznego”. W 1933 wydany został t. I rozpraw: T. Czeżowski, *Jak powstało zagadnienie przyczynowości. Zarys jego rozwoju w filozofii starożytnej* (Wl 1933); w 1939 ukazał się t. II rozpraw: M. Wallis-

Walfisz, *Wyraz i życie psychiczne* (Wł 1939). *O rozumieniu dzieł sztuki przedstawiających przedmioty psychiczne*. W 1939 formalnie zakończył się okres działalności towarzystwa, jednak podczas okupacji nadal zbierano się w prywatnych domach w Wilnie, aby tam uprawiać filozofię. Członkowie, którzy przeżyli wojnę, kontynuowali swoją działalność w nowo powstałych lub reaktywowanych towarzystwach filozoficznych.

TOWARZYSTWO NAUKOWE WARSZAWSKIE. Towarzystwo jest kontynuacją powstałego w 1907 Tow. Przyjaciół Nauk, którego głównymi celami były opieka nad badaniami prowadzonymi we wszystkich dziedzinach nauki oraz ogłaszanie dzieł naukowych w języku pol. Te cele przejęło również TNW, które w latach 50. zostało zlikwidowane, podobnie jak PAU, z powodu reformy ideologicznej, jaka wówczas miała miejsce w Polsce. Cały majątek TNW został przejęty przez PAN. Towarzystwo zostało reaktywowane dopiero 4 XII 1981, a jego tymczasową siedzibą (wspólnie z Polskim Tow. Filozoficznym) został gabinet T. Kotarbińskiego, mieszczący się w Pałacu Staszica. W 2011 składało się z kilku wydziałów; jednym z nich jest Wydział II Nauk Historycznych, Społecznych i Filozoficznych. W 1989 została powołana Komisja Logiki, która wydaje „Biuletyn”, także w wersji ang. „Logic Group Bulletin”. Tow. Naukowe Warszawskie przyznaje nagrodę Praemium Triennale za wybitne osiągnięcia badawcze.

POLSKIE TOWARZYSTWO RELIGIOZNAWCZE (POLISH SOCIETY THE STUDY OF RELIGIONS). Polskie Tow. Religioznawcze (PTR) powstało w 1958, a zainicjowane zostało na jednym z zebrań badaczy problematyki religioznawczej (18 VI 1957), w którym udział wzięli m.in.: W. Łukasiewicz, J. Legowicz, A. Nowicki, H. Świątkowski, M. Nowaczyk, A. Szelągowski. Towarzystwo za cel przyjęło sobie prowadzenie badań religiologicznych, rozwijanie wiedzy z tej dziedziny oraz działalność wydawniczą i dydaktyczną. Jednym z głównych celów miała być krytyka religii chrześcijańskiej i propagowanie ateizmu. W latach 1958–1960 PTR w ramach własnego Ośrodka Badań Naukowych prowadziło działalność naukową. Ośrodek składał się z czterech pracowni: Historii Filozofii i Krytyki Religii, Historii Kościoła, Doktryn Chrześcijańskich, Religioznawstwa Ogólnego oraz lubelskiego Punktu Informacyjno-Dokumentacyjnego Religioznawstwa Porównawczego. W tym okresie rozwinęły się dobrze funkcjonujące ośrodki religiologiczne:

Zakład Filozofii i Socjologii Religii IFiS PAN, Zakład Religioznawstwa i Polityki Wyznaniowej Wyższej Szkoły Nauk Społecznych, powołanej przez KC PZPR, przekształcony później w Instytut Religioznawstwa Akademii Nauk Społecznych, Instytut Religioznawstwa UJ, Podyplomowe Studium Religioznawcze UW i in. PTR było organizatorem wielu międzynarodowych i krajowych konferencji, m.in. na temat definicji religii, metodologicznej i filozoficznej krytyki religii, religioznawstwa radzieckiego, religioznawstwa w Polsce. Obecnie jest organizatorem Kongresów Religioznawczych. W ramach działalności PTR wydawane jest czasopismo „Euhemer. Przegląd religioznawczy”, które od 1992 ukazuje się jako kwartalnik „Przegląd Religioznawczy”. W latach 1959–1967 ukazało się kilka numerów „Euhemer. Przegląd religioznawczy. Zeszyty filozoficzne”. W latach 1960–1967 ukazywało się czasopismo „Studia z Dziejów Kościoła Katolickiego”, które po przejściu przez Zakład Religioznawstwa PAN wychodziło do 1991 jako „Studia Religioznawcze”. Obecnym prezesem PTR jest Z. Stachowski, wiceprezesem Z. Drozdowicz. Prezesami PTR w latach minionych byli m.in. W. Łukasiewicz, J. Keller, A. Nowicki, W. Tyloch.

POLSKIE TOWARZYSTWO FILOZOFII RELIGII. Towarzystwo (PTFR) powstało w Krakowie w 2010, a inicjatywa jego powołania pojawiła się przy okazji konferencji organizowanych przez J. Barcik i G. Chrzanowskiego z Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Głównym celem PTFR jest popularyzacja i animacja badań filozoficznych w obszarze szeroko pojętej religii. Wg założycieli PTFR, „filozofia religii jest w Polsce szczególnym obszarem pracy spadkobierców Platona, Hegla i Levinasa [którzy – dop. A. Cz.] korzystają z ogromnej tradycji namysłu nad szeroko rozumianą religią, od teologii wczesnego średniowiecza, po fenomenologię i religioznawstwo, starają się powiedzieć coś istotnego nie tylko o samej religii, ale także poprzez nią dać wgląd w – jakby powiedział Józef Tischner – ludzkie biedy” (<http://scenamyśli.nazwa.pl/filozofiareligii> [dostęp: 5.07.2011]). „Towarzystwo współtworzą badacze z różnych dziedzin filozoficznych, zorientowani fenomenologicznie, badający religię przez struktury języka, relacji dialogicznych czy historię idei. W oparciu o historię myśli o religii i współczesne debaty chcą współtworzyć środowisko, dzięki któremu filozofia polska, z całym bogactwem doświadczeń, zakorzeniona w tradycji i kulturze

europiejskiej (i nie tylko) będzie mogła wypracowywać narzędzia do rozumienia świata, w którym sacrum, choćby słabo dostrzegane, wciąż jest obecne i intryguje swoim wpływem na życie” (tamże). PTFR swoje cele, którymi m.in. jest stwarzanie warunków do badań nad filozofią Boga i religii w Polsce, a także opieka nad poziomem prac naukowych z tej dziedziny i udostępnianie pol. badaczom badań światowych, realizuje przez działalność wydawniczą, klubową, internetową, konferencje oraz współpracę naukową z osobami prywatnymi, instytucjami krajowymi i zagranicznymi. Prezesem Zarządu jest T. Gadacz, sekretarzem J. Guja, skarbnikiem K. Mech. Członkami Zarządu są: J. A. Kłoczowski, K. Tarnowski. Skład Komisji Rewizyjnej stanowią: J. Barcik, G. Chrzanowski, J. Gomułka. Do członków założycieli należą: A. Gielarowski, S. Kołodziejczyk, P. Napiwodzki, D. Oko, P. Sikora, D. Zmuda.

W 2011 PTR zorganizowało seminarium „Czy jest możliwy racjonalny filozoficzny dialog wierzącego z niewierzącym na tematy ostateczne.

POLSKIE TOWARZYSTWO LOGIKI I FILOZOFII NAUKI (POLISH ASSOCIATION FOR LOGIC AND PHILOSOPHY OF SCIENCE). PTLiFN powstałe w latach 90. XX w. stanowi kontynuację Polskiego Tow. Logicznego (PTL), założonego 22 IV 1936 przez J. Łukasiewicza i A. Tarskiego. PTL miało na celu wspomaganie i ożywianie rozwoju logiki w Polsce w dwudziestoleciu międzywojennym. Było drugą tego typu organizacją na świecie. Pierwsza powstała w Stanach Zjednoczonych jako Association for Symbolic Logic. II wojna światowa spowodowała, że działalność towarzystwa została przerwana. Dopiero w latach 80. XX w., z inicjatywy R. Wójcickiego, podjęto starania zmierzające do utworzenia na nowo Polskiego Tow. Logiki. W wyniku nieprzychylnych decyzji ówczesnych władz starania nie odniosły żądanego skutku. Mimo odmowy rejestracji towarzystwa nie zaniechano przedsięwziętych starań. W 1991 w Uppsali, podczas IX Międzynarodowego Kongresu Logiki i Filozofii Nauki, doszło do spotkania uczestników Kongresu z Polski, podczas którego ponownie przedyskutowano kwestię potrzeby powołania Polskiego Tow. Logiki. 10 XII 1991 doszło do pierwszego spotkania założycielskiego, na którym powołano do istnienia PTLiFN. Tymczasowym prezesem towarzystwa został jego pierwszy inicjator – Wójcicki. W kolejnych latach prezesurę obejmowali: 1993–1996 W. Buszkowski; 1997–1999 – E. Orłowska; 2000–

2003 – J. Woleński; 2003–2005 – G. Mirkowska; 2006–2008 – R. Murawski; od 2009 – K. Trzęsicki. Liczba członków towarzystwa (w tym członków z zagranicy) na rok 2011 wynosi 210 osób.

Zadaniem PTLiFN jest krzewienie badań naukowych, ich popularyzacja i dydaktyka w dziedzinie logiki i jej zastosowania, w szczególności do matematyki, informatyki i lingwistyki, oraz w filozofii nauki. Cele te mają być realizowane m.in. przez organizowanie spotkań naukowych i popularyzatorskich, „gromadzenie i upowszechnianie informacji o działalności naukowej w zakresie logiki, jej zastosowań i filozofii nauki, prowadzenie działalności wydawniczej, bibliotecznej i dydaktycznej, współpracę z krajowymi, zagranicznymi i międzynarodowymi instytucjami i organizacjami oraz reprezentowanie interesów środowiska” (Statut PTLiFN).

PTLiFN jest współorganizatorem pol.-niem. warsztatów logicznych (1995–2000), „XI Kongresu Logiki, metodologii i filozofii nauki” (1999) oraz międzynarodowej „Konferencji w 100-lecie urodzi Alfreda Tarskiego” (2011). PTLiFN ze *Studia Logica* organizuje konferencje międzynarodowe odbywające się w Polsce oraz na całym świecie (m.in. Dania, Chiny, USA). Pod auspicjami PTLiFN ukazuje się czasopismo „*Studia Logica*” (publikacja z zakresu m.in. logiki formalnej, logiki matematycznej, logiki indukcyjnej, z nauki o definicji i klasyfikacji, z nauki o pojęciu i sądzie) oraz „*Studies in Logic, Grammar and Rhetoric*”.

Zadaniem PTLiFN jest krzewienie badań naukowych, ich popularyzacja i dydaktyka w dziedzinie logiki i jej zastosowania, w szczególności do matematyki, informatyki i lingwistyki, oraz w filozofii nauki. Cele te mają być realizowane m.in. przez organizowanie spotkań naukowych i popularyzatorskich, „gromadzenie i upowszechnianie informacji o działalności naukowej w zakresie logiki, jej zastosowań i filozofii nauki, prowadzenie działalności wydawniczej, bibliotecznej i dydaktycznej, współpracę z krajowymi, zagranicznymi i międzynarodowymi instytucjami i organizacjami oraz reprezentowanie interesów środowiska” (Statut PTLiFN).

POLSKIE TOWARZYSTWO SEMIOTYCZNE. Towarzystwo (PTS) powstało z inicjatywy S. Żółkiewskiego w 1968. Prezesem PTS jest J. Pelc, wiceprezesem J. Jurewicz, do władz PTS należą m.in.: A. Bogusławski, A. Nowaczyk, M. Omyła. Celem PTS jest prowadzenie badań semiotycznych (m.in. projekt

„Znak – Język – Rzeczywistość”) oraz wspieranie rozwoju semiotyki i upowszechnianie wiedzy z zakresu tej dziedziny. Dokonuje się to przez organizowanie konferencji, odczytów i seminariów. PTS jest organizatorem konkursu o Nagrodę im. Henryka i Danuty Hiżów, za najlepszą pracę na temat „Semiotyka a kognitywistyka”.

PTS prowadzi działalność wydawniczą (ukazuje się pismo wydawane od 1970 przez J. Pelca, zajmujące się teorią znaku i języka – „Studia Semiotyczne” oraz publikacje książkowe w serii „Biblioteka Myśli Semiotycznej”) i współpracę z innymi instytucjami naukowymi.

TOWARZYSTWO METAFIZYCZNE IM. A. N. WHITEHEADA. Towarzystwo (TMW) powstało w 2003. Siedziba towarzystwa mieści się przy Wyższym Seminarium Duchownym Braci Mniejszych w Katowicach. Wg deklaracji programowej towarzystwa, jego celem jest wspieranie „metafizyki” uprawianej w duchu filozofii procesu. „Obecność pierwiastka empirycznego sprawia że metafizyka formułuje kolejne systemy i nieustannie sprawdza ich koherentność, spójność, stosowność oraz adekwatność” (*Deklaracja programowa*, <http://towarzystwo.panewniki.pl/> [dostęp: 6.07.2011]). TMW ściśle współpracuje m.in. z Seminarium Duchownym Braci Mniejszych w Katowicach-Panewnikach, Katedrą Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, Zakładem Logiki i Metodologii Nauk Uniwersytetu Śląskiego, Sekcją Filozofii Przyrody i Nauk Przyrodniczych Polskiego Tow. Filozoficznego, Zakładem Filozofii Systematycznej Uniwersytetu Śląskiego. TMW posiada 4 sekcje: Sekcja Filozofii Przyrody – przewodniczący: B. Ogrodnik, członkowie: J. Mączka, J. Jaworski; Sekcja Dialogu Międzyreligijnego – przewodniczący: M. Patalon, członkowie: B. MacQueen, B. Ogrodnik, J. Jaworski; Sekcja Filologiczna – przewodniczący: B. MacQueen, członkowie: K. W. Gródek, Ł. Tofilski; Sekcja Kognitywistyczna – przewodniczący: T. Komendziński, członkowie: B. MacQueen, P. Leśniak, A. Simonfi.

TMW organizuje coroczne konferencje poświęcone filozofii A. N. Whiteheada. Dotychczas odbyło się 8 spotkań: „Polskie badania nad filozofią Whiteheada” (2003), „Procesualizm wczoraj i dziś” (2004), „Od organizmu do społeczności. Whitehead i świat współczesny”, „Dynamizm i porządek świata realnego” (2005), „Spory wokół kategorii procesualnych” (2006), „Problem

Boga w perspektywie filozofii procesu” (2007), „Philosophical Basis of Inter-religious Dialogue” (2008), „Filozofia procesu a filozofia przyrody” (2009), „Od organizmu do społeczności. Whitehead i świat współczesny” (2010). TMW wydaje pismo „Studia Whiteheadiana”.

TMW przy współpracy z Seminarium Duchownym Braci Mniejszych w Katowicach-Panewnikach jest organizatorem Krajowej Letniej Szkoły Filozofii Procesu, w ramach której prowadzone są kursy z filozofii procesu dla studentów i doktorantów. Zostały zorganizowane dwa spotkania: I Krajowa Letnia Szkoła Filozofii Procesu 20–26 VII 2009 oraz II Krajowa Letnia Szkoła Filozofii Procesu 26 VII –1 VIII 2010.

TOWARZYSTWO NAUKOWE PRAKSEOLOGII (THE LEARNED SOCIETY OF PRAXIOLOGY). Towarzystwo (TNP) istnieje od 19 IX 1990. 8 XI 1990 odbyło się pierwsze Walne Zebranie Członków TNP. Prezesem honorowym TNP jest W. Gasparski, prezesem – R. Banajski, wiceprezesami – E. Podrez, M. Sułek, sekretarzem T. Berliński, skarbnikiem – M. Chrabonszczewski, członkami zarządu – H. Ciążęła, D. Czekał, Z. Kierzkowski, J. J. Kolarzowski. Komisję rewizyjną stanowią: L. Jaczynowski (przewodniczący), P. Masiukiewicz, M. Mrówka. W skład sądu koleżeńskiego wchodzi: A. Sztylka (przewodniczący), M. Flieger, L. Karczewski.

TNP jest współwydawcą czasopisma „Prakseologia”, poświęconego zagadnieniu sprawności działania w aspekcie filozoficznym, teoretycznym i metodologicznym. Wspólnie z Transaction Publishers TPN wydaje serię „Praxiology. The International Annual of Practical Philosophy and Methodology”. Ponadto, uczestniczy (patronat pełni Komitet Nauk Filozoficznych PAN) w pracach nad edycją *Dzieł wszystkich* T. Kotarbińskiego (I–VII, Wr 1990–2003).

TNP organizuje coroczne konferencje; dotychczas odbyły się: „Skuteczność i etyczność działań” (1998), „Prakseologiczne i etyczne aspekty komunikowania w biznesie” (1999), „Prakseologiczne i etyczne aspekty konkurencji” (2000), „Prakseologiczne i etyczne aspekty odpowiedzialności” (2001), „Prakseologiczne i etyczne aspekty zaufania w działalności gospodarczej” (2002), „Prakseologiczne i etyczne aspekty zrównoważonego rozwoju” (2003), „Prakseologiczne i etyczne aspekty edukacji” (2004), „Prakseologiczne i etyczne aspekty podejmowania decyzji” (2005), „Myśl

Tadeusza Kotarbińskiego i jej współczesna recepcja” (2006), „Prakseologiczne i etyczne aspekty *public relations*” (2007), „Etyczne i prakseologiczne aspekty kryzysu finansowego” (2009), „Prakseologiczne i etyczne aspekty przywództwa etycznego w biznesie” (2010). Zespół Etyki Biznesu, Gospodarki i Zarządzania TNP (pod kierunkiem W. Gasparskiego i A. Lewickiej-Strzałeckiej) organizuje co miesiąc seminaria poświęcone etyce działalności gospodarczej. TNP uczestniczy w „Festiwalu Nauki” oraz współpracuje z Wyższą Szkołą Przedsiębiorczości i Zarządzania im. L. Koźmińskiego w Warszawie, Politechniką Poznańską, Wyższą Szkołą Humanistyczno-Ekonomiczną w Łodzi.

POLSKIE TOWARZYSTWO HEGLA I MARKSA (Polonische Hegel und Marx Gesellschaft, Polish Hegel and Marx Society). Towarzystwo (PTHiM) powstało 22 XI 2006. Jego Status został uchwalony na zebraniu założycielskim w dniu 10 X 2006. I Zjazd Krajowy odbył się 6 II 2010, wybrano nowe władze na kadencję 2010–2014, które zastąpiły dotychczasowy kolegialny Komitet Założycielski, w skład którego wchodził: M. J. Siemek, H. Walentowicz, J. Ostrowski i P. Strębski. Zarząd Krajowy w 2011 stanowili: A. Ochocki (prezes), J. Kochan, H. Walentowicz, J. Ostrowski (wiceprezesi), P. Strębski (sekretarz generalny), J. Kloc-Konkołowicz (sekretarz do spraw badań naukowych), M. Pańków (sekretarz do spraw międzynarodowych), S. Szymański (sekretarz do spraw wydawniczych).

Istnieją 2 oddziały PTHiM: warszawski i szczeciński. Członkowie PTHiM stanowią niezależne zrzeszenie osób, prowadzących badania nad filozofią i myślą społeczno-polityczną G. W. F. Hegla i K. Marksa oraz historycznymi i współczesnymi nawiązaniem do dorobku obu myślicieli. PTHiM prowadzi działalność społeczną w sferze zadań publicznych w zakresie nauki, oświaty i edukacji, badając myśl heglowską i marksistowską, krzewiąc oraz współtworząc warunki dla rozwoju nauk społeczno-humanistycznych. Podnosi kwalifikację filozofów i socjologów oraz adeptów nauk społecznych i humanistycznych oraz integruje środowiska osób zainteresowanych problematyką i reprezentujących naukę.

PTHiM organizuje konferencje, wykłady i seminaria. Prowadzi także działalność wydawniczą w postaci książek i czasopisma „Studia z Filozofii Społecznej”.

TOWARZYSTWO FILOZOFICZNE IGNATIANUM (dawniej Tow. Naukowe Księży Jezuitów). Towarzystwo (TFI) jest związane z Wydziałem Filozoficznym Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej Ignatianum w Krakowie. Powstało przy Wydziale Filozoficznym TJ z inicjatywy J. Poplatka; formalnie zostało zarejestrowane 24 III 1951. Do 1952 istniało pod nazwą Polskie Tow. Naukowe Profesorów Wydziału Teologicznego i Filozoficznego Księży Jezuitów w Krakowie. Wraz z przeniesieniem Wydziału Teologicznego do Warszawy, nazwa została zmieniona na Tow. Naukowe Księży Jezuitów w Krakowie. Status towarzystwa opracowany w 1951 został przyjęty w 1976. Pierwszym prezesem towarzystwa został Poplatek. Zgodnie ze Statutem towarzystwo miało za cel stworzenie atmosfery naukowej wydziałów: Teologicznego i Filozoficznego, poprzez osobistą pracę badawczą prowadzoną przez członków towarzystwa, oraz przez posiedzenia naukowe i publikacje. W 1970 decyzją prowincjała S. Nawrockiego nazwa towarzystwa została zmieniona na Towarzystwo Filozoficzno-Historyczne Księży Jezuitów w Krakowie; przewodniczącym został R. Darowski. TFI ze względu na nikły udział jezuitów w zebraniach towarzystwa, zostało połączone z Sekcją Filozoficzną Polskiego Tow. Teologicznego. Działalność tow. w poprzedniej formie wznowił Darowski. Aktualnym przewodniczącym TFI jest S. Buda.

Celem TFI jest krzewienie szeroko pojętej filozofii poprzez tworzenie odpowiedniej atmosfery naukowej oraz działalność wydawniczą. TFI jest organizatorem uczelnianych i krajowych konferencji.

STOWARZYSZENIE EDUKACJI FILOZOFICZNEJ „PHRONESIS”. Stowarzyszenie (SEFPh) powstało w czerwcu 2002 w Warszawie. Jest ono organizacją społeczną, powołaną z inicjatywy absolwentów Podyplomowego Studium dla Nauczycieli „Nowoczesna Dydaktyka w Szkole. Dociekania Filozoficzne z Dziećmi i Młodzieżą” i in. osób zainteresowanych programem autorstwa M. Lipmana z The Institute for Advacement of Philosophy for Children (IAPC) w Montclair State University (USA) – „Filozofia w szkole” (P4C, Philosophy for Children). Celem SEFPh jest działanie na rzecz edukacji filozoficznej wśród swoich członków oraz innych osób zainteresowanych filozofią, dążenie do wprowadzania praktyki filozoficznej na różnych etapach kształcenia, tworzenie płaszczyzny do wymiany doświadczeń w zakresie edukacji filozoficznej, podejmowanie działań popularyzujących ideę

filozoficznych dociekań. SEFPh organizuje i prowadzi szkolenia, prowadzi działalność wydawniczą i publicystyczną, organizuje konferencje, seminaria i wystawy. Współpracuje z licznymi krajowymi i zagranicznymi instytucjami, osobami prywatnymi, organizacjami i stowarzyszeniami o podobnych celach oraz z organami administracji państwowej i samorządowej, tworzy fundacje.

„Prowadzenie filozoficznych dociekań z dziećmi i młodzieżą – jak czytamy w deklaracji – jest metodą kształcenia, w której uprawianie filozofii, rozumiane jako tworzenie i badanie filozoficznych idei w grupie złożonej z uczniów i nauczyciela, staje się nauką myślowej samodzielności, otwartości, wszechstronności. Nauczyciele prowadzący zajęcia nie wpływają na poglądy, w żaden sposób ich nie modelują, ale muszą reagować na wszelkie nieuzasadnione stwierdzenia, czy też dygresje nie powiązane z rozważanym tematem” (www.phronesis.republika.pl [dostęp: 6.07.2011]).

SEFPh wydaje podręczniki i książki związane z edukacją dzieci i młodzieży; dostępnych jest kilkadziesiąt pozycji.

POLSKIE TOWARZYSTWO ESTETYCZNE. Towarzystwo (PTE) powstało jako założona w 1961 przez R. Ingardena Sekcja Polskiego Tow. Filozoficznego. Początkowo wchodziło w skład Międzynarodowego Tow. Estetycznego (IAA), jako Polish Association of Aesthetics. Podczas Kongresu Estetycznego w Tokio w sierpniu 2001 prezydent IAA, A. Erjavec wykreślił Sekcję ze struktur IAA, jako przyczynę podając nieuiszczanie składek oraz zbyt mały wkład w działalność naukową IAA, co było nieadekwatne wobec wkładu pol. estetyki do estetyki światowej. Nowy prezydent – K. Sasaki zachęcił obecnych w Tokio przedstawicieli Sekcji do ukonstytuowania autonomicznego towarzystwa. Powołano wówczas grupę inicjatywną, a na jej czele stanęła K. Wilkoszewska. Postanowiono również rozszerzyć formułę członkostwa w PTE, wychodząc poza estetykę ściśle filozoficzną w kierunku historycznej, teoretycznej i krytycznej refleksji nad sztuką. 30 I 2002 w Krakowie odbyło się zebranie założycielskie. Komitet Założycielski w składzie: T. Pękała, A. Porczak, K. Wilkoszewska, powołał do życia PTE. 29 VI 2002 odbyło się pierwsze Walne Zgromadzenie. Na prezesa wybrano K. Wilkoszewską.

Celem PTE jest prowadzenie badań naukowych, organizowanie konferencji naukowych, odczytów, seminariów, popularyzowanie wiedzy z

zakresu estetyki i nauk o sztuce. Cele te PTE realizuje m.in. przez organizowanie co 4 lata Polskiego Kongresu Estetyki oraz organizację gościnnych wykładów z estetyki w różnych ośrodkach akademickich w Polsce; wydawanie w krytycznym opracowaniu dzieł w serii „Klasycy Estetyki Polskiej”; inspirowanie i wspomaganie prac translatorskich w zakresie estetyki najnowszej.

Zarząd PTE stanowią: K. Wilkoszewska – prezes, A. Porczak – wiceprezes, T. Pękala – wiceprezes, M. Ostrowicki – sekretarz, M. Popczyk – skarbnik. Członkami honorowymi PTE są: S. Morawski i M. Gołaszewska. Organem towarzystwa jest wydawany 2 razy do roku „Biuletyn Informacyjny” PTE.

WYDZIAŁ HISTORYCZNO-FILOZOFICZNY PAU. Akademia Umiejętności powstała w 1872. Po I wojnie światowej została przemianowana na PAU, instytucję niezależną od państwa o szerokim zakresie działania, reprezentującą naukę pol. Największa aktywność PAU przypada na okres międzywojenny, kiedy publikowano ponad 100 serii wydawniczych. W 1952 decyzją władz majątek PAU przejęła PAN, utworzona w Warszawie. Działalność PAU sprzed 1952 została wznowiona dopiero po 1989. Odtworzone zostały pierwotne struktury i agendy akademii. W latach 1990–1993 wyodrębniono 6 wydziałów: Wydział I Filologiczny, Wydział II Historyczno-Filozoficzny, Wydział III Matematyczno-Fizyczno-Chemiczny, Wydział IV Przyrodniczy, Wydział V Lekarski, Wydział VI Twórczości Artystycznej. Wg danych z 2009, do PAU należy 476 członków. Członkami honorowymi byli: Jan Paweł II, Jan Nowak-Jeziorański, obecnie są nimi W. Bartoszewski i kard. F. Macharski.

Wydział Historyczno-Filozoficzny jest drugim wydziałem PAU. Dyrektorem jest J. K. Kozłowski, wicedyrektorem J. Małecki, a sekretarzem K. Baczkowski. Wydział tworzą historycy, archeologowie, filozofowie, teologowie, prawnicy i socjologowie. W ramach wydziału odbywają się comiesięczne posiedzenia naukowe. Obecnie realizuje 8 tematów badawczo-wydawniczych: 1) Źródła do dziejów Władz RP na Uchodźstwie – protokoły z posiedzeń Rady Ministrów; 2) Dzieje Polski w dwudziestoleciu międzywojennym; 3) Dzieje i organizacja nauki w Polsce; 4) Kontynuacja reedycji *Dziejów Polski* Jana Długosza; 5) Kontynuacja Wydawnictwa akt Nuncjatury Apostolskiej w Polsce; 6) „Monumenta Poloniae Historica” (nova

series t. XI i XIII), t. IX „Monumenta Poloniae Vaticana”, nowa seria „Monumenta Sacra Polonorum”; 7) seria „Rozprawy” (do tej pory ukazało się ponad 20 tytułów); 8) wydawnictwa pozaseryjne. PAU jest wydawcą „Kwartalnika Filozoficznego”. Przy PAU działa też Komisja Filozofii Nauk Przyrodniczych.

INSTYTUT FILOZOFII I SOCJOLOGII PAN. IFiS PAN to placówka naukowo-badawcza w zakresie filozofii i socjologii powstała w 1956. Pierwszym jej dyrektorem był A. Schaff. W obrębie IFiS PAN istniały wtedy dwie placówki: Zakład Filozofii (Schaff) oraz Pracownia Materializmu Historycznego (J. Hochfeld), w skład której wchodziły: Pracownia Historii Filozofii (B. Baczek) i Pracownia Logiki (K. Ajdukiewicz), na którą składały się 2 zespoły: warszawski (Hochfeld) i łódzki (J. Szczepański). Istniały również 3 samodzielne placówki: Katedra Materializmu Dialektycznego (Cz. Nowiński), Zespół Bibliograficzny przy Komitecie Nauk Filozoficznych oraz Zespół Socjologii i Historii Kultury (J. Chałasiński). W 2011 istniało 5 zakładów badawczych: Zakład Historii Filozofii Nowożytnej i Współczesnej (E. Górski), Zakład Historii Filozofii Średniowiecznej (M. Olszewski), Zakład Logiki i Kognitywistyki (R. Piłat), Zakład Badań nad Religią (Z. Mikołajko), Zakład Teorii Poznania i Filozofii Nauki (M. Czarnocka), oraz 11 zespołów badawczych: Zespół Badawczy Przeobrażeń Metafizyki w Filozofii Współczesnej (C. Wodziński), Zespół Filozofii Kultury (A. Leder, M. Gołębiewska), Zespół Badawczy Antropologii Filozoficznej i Filozofii Społecznej (S. Czerniak), Zespół Badawczy Psychoanalizy i Badań Nad Kategorią Gender w Filozofii Współczesnej (P. Dybel), Zespół Badawczy Retrospektywnej Bibliografii Filozofii Polskiej (P. Dlouhy), Zespół Badań Nad Filozofią Antyczną i Historią Ontologii (S. Blandzi), Zespół Badawczy Filozofii Przyrody (W. Ługowski), Zespół Filozofii i Hermeneutyki Matematyki (Z. Król), Zespół Do Badań Nad Myślą Postsekularną (A. Bielik), Zespół Filozofii Podstaw Nauki (M. Czarnocka), Zespół Filozofii Polityki (E. Górski). Dyrektorem IFiS PAN jest H. Domański, dyrektorem do spraw filozofii A. Gniazdowski.

IFiS PAN prowadzi badania w zakresie: 1) historii filozofii – badania nad Platonem i filozofią późnego antyku, badania porównawcze pogranicza filozofii starożytnej i średniowiecznej; w filozofii średniowiecznej

kontynuowane są studia nad awerroizmem paryskim oraz badania średniowiecznej spuścizny Europy Środkowej, opracowywane są rpsy średniowieczne z bibliotek pol. i czeskich oraz katalogowane łąc. średniowieczne rpsy BJ; prowadzone są prace nad siedmiotomowym wydaniem listów Andreasa Duditha, studia nad wł. arystotelizmem, filozofią pol. Renesansu (B. Keckermann), myślą pol. Oświecenia, a w szczególności nad pracami H. Kołłątaja. IFiS PAN prowadzi również badania nad filozofią niem. XIX w. oraz filozofią ros., hiszp. i pol. XIX i XX w.; 2) współczesnych kierunków i sporów filozoficznych; 3) procesów poznawczych; 4) metodologii i filozofii nauki – m.in. badania nad formalną strukturą poznania naukowego i potocznego, teorią wiedzy i metodologicznymi problemami nauczania logiki, metodologią poznania naukowego, problemem podmiotu poznania; 5) problemów współczesnej kultury – badania nad zagadnieniem mediów i wizualności w kulturze współczesnej, rolą narracji, a także myślą feministyczną i in.; 6) antropologii filozoficznej – badaniom w tym zakresie podlega dorobek M. Schelera, K. Lorenza, H. Plessnera, prowadzone są studia nad antropologią inspirowaną psychoanalizą; realizuje się autorski projekt antropologii apofatycznej; 7) filozofii praktycznej – badania nad etyką życia gospodarczego, a także nad kwestiami prakseologicznymi.

Dużym zainteresowaniem cieszy się problematyka historii religii, zwł. badania poświęcone nowym ruchom religijnym Europy Wsch.

Przy instytucie działa Szkoła Nauk Społecznych z możliwością nadawania stopnia doktora. IFiS PAN organizuje konferencje i prowadzi projekty badawcze. Filozofowie zrzeszeń w IFiS PAN biorą udział w Festiwalu Nauki – corocznej imprezie popularyzującej naukę. Przedłużeniem tegoż festiwalu są prowadzone przez instytut warsztaty filozoficzne dla młodzieży

IFiS PAN prowadzi również działalność wydawniczą. Główne czasopisma filozoficzne instytutu to: „Archiwum Historii Filozofii i Myśli Społecznej”, „Studia Antyczne i Mediewistyczne”, „Mediaevalia Philosophica Polonorum”. Ważniejsze serie wydawnicze: „Klasyka Filozofii”, „Renesans i Reformacja. Studia z historii filozofii idei”, „Studia z Filozofii Dziejów”, „Studia z Filozofii Teoretycznej”. W celu ukazania dorobku filozofii pol. za granicą w 2002 powołano do życia czasopismo „Polish Philosophical Review”.

Jego rada redakcyjna reprezentuje wszystkie większe ośrodki filozoficzne w kraju. Obecnie trwają prace nad przygotowaniem pierwszych numerów.

KOMITET NAUK FILOZOFICZNYCH PAN. Komitet (KNF PAN) istnieje od 1952. Powstał w ramach Wydziału i Nauk Społecznych PAN. Sekretarzem został wtedy S. Żółkiewski, członkami założycielami byli: A. Szaff, K. Ajdukiewicz, J. Chałasiński, F. Fidler, T. Kotarbiński i Z. Modzelewski. W 1960 został zarejestrowany jako Komitet Nauk Filozoficznych i Socjologicznych, jego przewodniczącym został Schaff. W 1969 podzielono komitet na Komitet Nauk Filozoficznych i Komitet Nauk Socjologicznych. Do zadań KNF PAN należy koordynowanie i opiniowanie działalności z zakresu dyscyplin filozoficznych, a także analizowanie publikacji i ocenianie programów nauczania. KNF PAN jest także Komitetem Narodowym do spraw Współpracy z Międzynarodową Unią Historii i Filozofii Nauki. W skład komitetu wchodzi 5 komisji: Komisja do spraw Nagród, Komisja do spraw Czasopism, Komisja do spraw Konferencji i Zjazdów, Komisja Etyki, Komisja do spraw Nauczania. Przewodniczącym komitetu jest A. Globler, zastępcą T. Szubka, sekretarzem K. Wójtowicz. Członkami są: A. Chmielewski – przewodniczący Komisji do spraw Nagród, T. Gadacz – przewodniczący Komisji do spraw Czasopism, P. Gutowski – przewodniczący Komisji do spraw Konferencji i Zjazdów, A. Kaniowski – przewodniczący Komisji Etyki, R. Ziemińska – przewodnicząca Komisji do spraw Nauczania. Ponadto w komitecie działają 24 osoby ze stopniem profesora oraz doktora habilitowanego. Organem komitetu jest „Przegląd Filozoficzny” wydawany wspólnie z IFiS PAN.

„Przegląd Filozoficzny” powstał w Warszawie w 1897 i był pierwszym w Polsce czasopismem filozoficznym. Twórcami tego periodyku byli K. Twardowski oraz W. Weryho. Zgodnie z ich zamierzeniem: czasopismo miało „przyczynić się do skupienia sił naukowych. Zachęcić specjalistów do uwzględnienia zasadniczych teoretycznych podstaw ich specjalności. Zachęcić młode siły do badań filozoficzno-naukowych. Dać ogółowi poważną lekturę, oraz zawiadamiać go o ruchu filozoficzno-naukowym w kraju i za granicą” (W. Weryho, *Słowo wstępne*, PF 1 (1897–1898) nr 1, D).

POLSKIE TOWARZYSTWO FENOMENOLOGICZNE. Towarzystwo (PTF) powstało w 2001 z inicjatywy IFiS PAN. Było to nawiązanie do inicjatywy

powołania podobnego towarzystwa w 1981, udaremnionej przez stan wojenny. Celem towarzystwa jest krzewienie fenomenologii w Polsce.

Zarząd PTF stanowią: A. Gniazdowski, A. Leder, I. Lorenc, R. Piłat, A. Przyłębski, Z. Zwoliński.

PTF wspólnie z IFiS PAN, Instytutem UAM oraz Instytutem Filozofii UŚ wydaje czasopismo „Fenomenologia”, na łamach którego publikowane są prace zarówno pol., jak i zagranicznych autorów. PTF jest również współwydawcą serii wydawniczej „Biblioteka Polskiego Towarzystwa Fenomenologicznego”. W ramach serii wydano: H. Buczyńska-Garewicz, *Uczucia i rozum w świecie wartości* (Wwa 2003); L. Embree, *Analiza refleksyjna* (Wwa 2006); *Fenomenologia francuska. Wybór* (2006); M. Henry, *O fenomenologii* (Wwa 2007) – zostały wydane przez wydawnictwo IFiS PAN oraz Wydawnictwo Instytutu Filozofii UW.

PTF jest organizatorem ogólnopolskich i międzynarodowych konferencji naukowych poświęconych różnym problemom z zakresu fenomenologii, m.in.: „Aktualność Husserla” (2003); „Subjectivity, Intentionality”, „Evil. In Memory of Józef Tischner” (2004); „Co to jest fenomenologia?” (2005); „Obecność i fenomen” (2006); „Ciało w perspektywie fenomenologicznej” (2007); „Fenomenologia i antropologia filozoficzna” (2008); „Po kryzysie. Fenomenologia wobec znaków” (2009); „Fenomenologia a filozofia praktyczna” (2010).

CENTRUM BADAŃ FILOZOFICZNYCH IM. ROMANA INGARDENA. Centrum zostało utworzone na Wydziale Filozoficznym UJ na wniosek W. Stróżewskiego. Swoją działalność rozpoczęło 23 II 2005. Celem centrum jest działalność badawcza i popularyzatorska (w kraju i za granicą) spuścizny filozoficznej R. Ingardena, a także badania nad fenomenologią. W przyszłości zamierza przyznawać Stypendium im. Romana Ingardena dla osób prowadzących badania naukowe poświęcone filozofii oraz organizować cykliczne Wykłady im. Romana Ingardena. Centrum organizuje konferencje, wydaje publikacje oraz prowadzi prace dokumentacyjne opracowań dotyczących filozofii Ingardena.

W skład rady naukowej wchodzi: W. Galewicz, M. Gołaszewska, J. Lipiec, A. Półtawski, W. Stróżewski, A. Węgrzecki, J. Hartman, A. Nowak, M. Bielawka, Z. Majewska, B. Ogrodnik, L. Sosnowski, E. Sowa.

INSTYTUT JANA PAWŁA II (KUL). Instytut Jana Pawła II został powołany uchwałą Senatu Akademickiego KUL z dnia 25 VI 1982, jako ośrodek międzywydziałowy do studiów nad myślą i dziełem Jana Pawła II oraz budowania wspólnoty w duchu jego nauki. Profil działalności instytutu zatwierdzono 24 X 1982 . W 2010 jednostka stała się Ośrodkiem Badań nad Myślą Jana Pawła II – Instytut Jana Pawła II i weszła w struktury Wydziału Filozofii KUL. Zarząd instytutu stanowią: A. Wierzbicki – dyrektor, T. Styczeń (zm. 14 X 2010) – dyrektor honorowy, C. Ritter – sekretarz, K. Krajewski.

Praca badawcze instytutu skupiają się na zagadnieniach dotyczących filozofii i teologii człowieka oraz moralności w nauczaniu Jana Pawła II. W sposób szczególny traktowane są zagadnienia nienaruszalności ludzkiego życia, godności małżeństwa i rodziny, niezmienności i powszechności norm moralnych oraz kwestie dotyczące etyki społecznej.

Instytut podejmuje również akcje o charakterze formacyjnym. Organizuje konwersatoria (międzywydziałowe zajęcia dydaktyczne) i sympozja, m.in.: „Jana Pawła II wizja Europy” (1994); „Freedom – Morality – Law” (1996); „Medycyna i prawo: za czy przeciw życiu?” (1998); „O solidarności rodziny narodów Europy” (2002); „Fundamentalna wartość życia człowieka w prawodawstwie państwa demokratycznego” (2005); „Czy – i jak – prawda zobowiązuje? czyli Karola Wojtyły »normatywna moc prawdy« i jej implikacje dla etyki i antropologii filozoficznej” (2006); „Człowiek drogą Kościoła. Dialog i wspólnota” (2007); „Uniwersytet wobec wyzwań współczesności” (2007); „16 października 1978 – 16 października 2008” „Nie lękajcie się! Chrystus wie, co jest w człowieku!” (2008) – z okazji 30. rocznicy pontyfikatu Jana Pawła II i 90-lecia KUL; „Sacrum w literaturze. Na kanwie książki Zofii Zarębianki »Czytanie sacrum«” (2009); „O radości” (2011).

Instytut prowadzi prace archiwalno-dokumentacyjne pontyfikatu Jana Pawła II. Jest wydawcą kwartalnika „Ethos” oraz publikacji książkowych, które ukazują się w ramach następujących serii wydawniczych: „Jan Paweł II naucza”, „Sympozja Instytutu Jana Pawła II”, „Człowiek i moralność”, „Biblioteka »Ethosu«”, „Konwersatorium Myśli Jana Pawła II”.

FUNDACJA LUBELSKA SZKOŁA FILOZOFII CHRZEŚCIJAŃSKIEJ. Fundacja powstała w czerwcu 1992 w Lublinie na KUL. Prezesem został wówczas M.

A. Krąpiec. Obecnym prezesem jest P. Jaroszyński, sekretarzem – K. Wroczyński, członkiem Zarządu – H. Dyrda. Z fundacją stale współpracują I. Chłodna i P. Tarasiewicz.

Celem jest odbudowa narodu pol. przez krzewienie oświaty i kultury humanistycznej w nawiązaniu do filozofii realistycznej oraz szerzenie dorobku lubelskiej szkoły filozoficznej.

Ponadto, fundacja wspólnie, m.in. z Katedrą Filozofii Kultury KUL, organizuje międzynarodowe sympozja z cyklu „Przyszłość Cywilizacji Zachodu”, m.in.: „Kultura wobec techniki” (2003); „Człowiek i państwo” (2005); „Polityka a religia” (2006); „Ewolucjonizm czy kreacjonizm” (2007); „Sprawiedliwość – idee a rzeczywistość” (2008); „Terroryzm – dawniej i dziś” (2009); „Liberalizm – czy nowy totalitaryzm” (2010), „Emigracje i cywilizacja” (2011).

Ponadto, fundacja prowadzi działalność wydawniczą; w jej ramach ukazuje się czasopismo „Człowiek w Kulturze”. Wydano m.in. numery: 9 (1997): *Wolność we współczesnej kulturze*, 11 (1998): *Prawa człowieka*, 12 (1999): *Wzorce w kulturze*, 13 (2000): *Nowość chrześcijaństwa*, 14 (2002): *Globalizacja*, 15 (2003): *O encyklopedii*, 16 (2004): *Jaka Europa?*, 17 (2005): *Praca*, 18 (2006): *Antonio Rosmini*; 19 (2007): *W obronie realizmu*. Fundacja wydaje także serię „Przyszłość Cywilizacji Zachodu” (zawierającą materiały z sympozjum) oraz pozycje książkowe, m.in.: M. A. Krąpiec, *Filozofia, co wyjaśnia?* (Lb 1998); tenże, *Człowiek, prawo i naród* (Lb 2002); oraz *Rozmowy z Ojcem Krąpcem* (w wersji CD, Lb 2001).

POLSKIE TOWARZYSTWO TOMASZA Z AKWINU (Oddział Società Internazionale Tommaso d’Aquino). PTTA to pierwsze towarzystwo filozoficzne powstałe w suwerennej Polsce. PTTA jest pol. oddziałem wł. Società Internazionale Tommaso d’Aquino (SITA). SITA jest jednym z najbardziej znanych w świecie towarzystw filozoficznych (do członków założycieli należał m.in. kard. K. Wojtyła). Powołaniu PTTA przyświecał cel uprawiania filozofii wolnej od ideologicznych obciążeń z przeszłości, a także niezależnej od obecnej koniunkturalnej polityki naukowo-wydawniczej. Powstaniu towarzystwa sprzyjał też fakt, że po 1989 zostały utworzone w Polsce prawne podstawy gwarantujące autentyczną wolność zrzeszania się. PTTA zostało oficjalnie powołane podczas V Światowego Kongresu Filozofii

Chrześcijańskiej „Wolność we współczesnej kulturze”, odbywającego się w dniach 20–25 VIII 1996 na KUL. Na kongresie byli obecni: prezes SITA – B. Mondin oraz dyrektor – A. Lobato. Oni zainicjowali powołanie PTTA jako oddziału SITA. Prezesem został M. A. Krąpiec. Oficjalna rejestracja PTTA odbyła się 27 X 1997 w Lublinie.

Zasadniczym celem PTTA jest propagowanie i rozwijanie filozofii realistycznej, poprzez gruntowne studia dzieł Tomasza z Akwinu, popularyzowanie filozofii i teologii Akwinaty, studia nad współczesnymi problemami, w szczególności odnoszącymi się do myśli chrześcijańskiej w świetle jego nauki. Cele te towarzystwo realizuje przez powoływanie i promowanie zespołów badawczych (teologia, filozofia, nauki przyrodnicze i humanistyczne), organizowanie seminariów, kongresów, konferencji i wykładów poświęconych problematyce filozofii realistycznej, a także poprzez współpracę z innymi ośrodkami badawczymi, władzami i instytucjami, które pogłębiają myśl humanistyczną i jej dialog ze współczesną kulturą.

Szczególnym przedsięwzięciem PTTA było wydanie *Powszechnej encyklopedii filozofii*. „Bezpośrednim impulsem do rozpoczęcia prac nad przygotowaniem i wydaniem *Powszechnej encyklopedii filozofii* był przełom tysiącleci 1999–2000. Inicjatywa opracowania wielotomowej encyklopedii wyszła ze środowiska filozoficznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, które – w najtrudniejszych dla polskiej filozofii i humanistyki czasach marksistowskiego zniewolenia – rozwijało, chroniło i pielęgnowało wolną myśl filozoficzną, stojąc w ten sposób na straży kultury humanistycznej. Głównym Inceptor Encyclopaediae, czyli jej inicjatorem był o. prof. M. A. Krąpiec. Zespół inicjujący to przedsięwzięcie zdawał sobie sprawę z ogromu pracy i trudności, jakie ono ze sobą będzie niosło. Równocześnie był świadom odpowiedzialności, jaką stawiała przed nim współczesna sytuacja kulturowa i społeczna, traktując to zadanie jako posługę myślenia oraz służbę prawdzie” (A. Maryniarczyk, *Z dziejów powstania Powszechnej encyklopedii filozofii*, 863). Jest to pierwsze dzieło tego typu w Polsce, a trzecie na świecie. *Powszechna encyklopedia filozofii* nawiązuje do najlepszych tradycji lubelskiej szkoły filozoficznej. Jest międzynarodowym dziełem zespołowym, przy opracowywaniu haseł brali udział filozofowie zarówno z pol. ośrodków naukowych, m.in. Lublin, Warszawa, Wrocław, Kraków, Poznań, Gdańsk,

Szczecin, Toruń i in., jak i zagranicznych: Hiszpania, Niemcy, Włochy, Francja, USA, Rosja, Ukraina, Białoruś, Estonia, Słowacja i in. Jest encyklopedią powszechną, ponieważ obok dziedzictwa filozofii klasycznej (podstawa tożsamości kultury europejskiej), ukazuje także dorobek filozofii Wschodu (Indii, Chin, Japonii, Korei, Wietnamu), filozofii arab. i żydowskiej oraz Afryki i Ameryki Łac. Materiał encyklopedyczny stanowią hasła biogramowe, problemowe (problemy filozoficznie i egzystencjalnie ważne) oraz przeglądowe (nurty i kierunki filozoficzne). Zagadnienia filozoficzne przedstawione są w języku przedmiotowym: celem wyjaśniania jest wskazanie na realne czynniki, a nie teorie, których odrzucenie niesie ze sobą zanegowanie samego faktu danego do wyjaśnienia. Hasła problemowe nie są referatami na temat poglądów i stanowisk, lecz stanowią próbę ukazania racjonalnie zasadnych rozwiązań. Nurty filozoficzne ujęte są w kontekście historycznym, łącznie ze wskazaniem na źródła, z których wypłynęły i konsekwencje, do jakich doprowadziły.

W ciągu 10 lat wydano 10 tomów encyklopedii (I–X, Lb 2000–2009). Skład komitetu naukowego stanowili: M. A. Krąpiec – przewodniczący, A. Lobato – dyrektor SITA, A. Maryniarczyk – zastępca przewodniczącego, oraz P. Jaroszyński, H. Kiereś, Z. J. Zdybicka. Stanowisko redaktora naczelnego przez 10 lat powstawania encyklopedii piastował A. Maryniarczyk. Redaktorami działów byli: M. Czachorowski (etyka), P. Jaroszyński (filozofia kultury), H. Kiereś (filozofia sztuki, teoria poznania), M. Kowalewska (filozofia pol.), M. A. Krąpiec (metafizyka, antropologia), Z. E. Roskal (filozofia przyrody), K. Wójcik (filozofia pol., filozofia średniowieczna), K. Wroczyński (filozofia prawa), M. St. Zięba (filozofia Wschodu). Skład zespołu redakcyjnego w latach 2000–2009 stanowili: T. Zawojska, J. Gondek, M. Nawracała-Urban, A. Szymaniak, R. Otsason, A. Gudaniec, G. Bury, T. Górka, K. Skowron, R. Blicharz, M. Zdziech, E. Grendeka, W. Daszkiewicz, R. Krajewski, M. Karczewski, A. Czajczyk. Z redakcją encyklopedii współpracowali: B. Czupryn, W. Dłubacz, P. Moskał, P. Gondek, K. Stępień, A. Robaczewski, H. Olko, M. Krzak-Ziółek, A. Nawracała, W. Niczyporuk, J. i G. Frejlich, E. Czajczyk.

Zespół redakcyjny dedykował encyklopedię Narodowi Polskiemu na ręce największego Syna tego Narodu, Ojca Świętego Jana Pawła II.

Mimo, że encyklopedia istnieje od niedawna, jej rola zaczyna być coraz bardziej doceniana przez środowiska naukowe. J. Napiór, w recenzji poświęconej *Suplementowi*, pisze: „[...] dzieło *Powszechna Encyklopedia Filozofii* i związane z nim czyny są doprawdy niezwykle, a w historii polskiej humanistyki nie ma poprzedników, ani – tak można sądzić – przez wiele lat nie będzie miała następców. Polska humanistyka otrzymała encyklopedię filozoficzną, a więc ogromne dzieło które wśród encyklopedii systematycznych, ogólnych i specjalistycznych pełni rolę szczególną i »niezbywalną [...] w kształtowaniu kultury naukowej« (tom I, s. 9). [...] polska humanistyka – dodajmy szczególnym staraniem nieodżałowanego o. prof. Mieczysława A. Krąpca – po wielu dziesięcioleciach opóźnienia dołącza do kilku największych światowych kultur narodowych, dysponujących takimi wydawnictwami [...]” (J. Napiór, *Powszechna Encyklopedia Filozofii, opracowana przez Komitet Naukowy pod przewodnictwem prof. dr hab. Mieczysława A. Krąpca OP – Tom 10 Suplement. Lublin 2009 [...] [recenzja], Studia Niemcoznawcze (2010), 631). „Nie ulega żadnej wątpliwości, że jest to czyn zupełnie niezwykły, zarówno ze względu na podmiot publikacji, jej zasięg, poziom opracowań naukowych i redakcyjnych, a także subtelną elegancję wydawniczą” (tamże, 634).*

Nową inicjatywą wydawniczą PTTA jest *Encyklopedia filozofii polskiej*. Wydaniu encyklopedii tego typu przyświeca cel ukazania i uznania wielkiego wkładu pol. filozofii do kultury ogólnoludzkiej, a także ukazanie jej specyfiki. W encyklopedii opublikowane zostaną po raz pierwszy biogramy niektórych filozofów.

PTTA planuje także wydanie encyklopedii filozofii przeznaczonej dla młodzieży, aby w ten sposób wprowadzać młode pokolenia Polaków w dziedzictwo filozofii oraz pol. kultury humanistycznej.

PTTA wydaje również serie wydawnicze: „Biblioteka Filozofii Realistycznej”, „Vademecum Filozofii”, „Zadania Współczesnej Metafizyki”, „Rozmowy z Ojcem Krąpcem”.

Od 1998 organizowane są przy współdziałaniu PTTA Międzynarodowe sympozja z cyklu „Zadania Współczesnej Metafizyki”, w których podjęto m.in. następujące problemy (wyd. w serii „Zadania Współczesnej Metafizyki”): *Poznanie bytu czy ustalanie sensów?* (Lb 1999); *Rozum otwarty na wiarę* (Lb

2000); *Osoba i realizm w filozofii* (Lb 2002); *Błąd antropologiczny* (Lb 2003); *Metafizyka w filozofii* (Lb 2004); *Analogia w filozofii* (Lb 2005), *Substancja natura prawo naturalne* (Lb 2006); *Dusza umysł ciało* (Lb 2007), *Spór o cel* (Lb 2008); *Spór o rozumienie filozofii* (Lb 2009); *Osoba i uczucia* (Lb 2010); *Spór o prawdę* (Lb 2011). PTTA jest też współorganizatorem Wykładów otwartych im. o. prof. Mieczysława A. Krapca – rocznicowych spotkań poświęconych dziełu i osobie Krapca oraz konkursu dla młodzieży gimnazjalnej i licealnej na temat „Wielcy Polacy XX wieku”.

Przedstawiony wykaz t. f. jest świadectwem zarówno żywej i twórczej działalności ośrodków filozoficznych, jak również żywotności samej filozofii w Polsce.

Polska Akademia Umiejętności 1872–1952. Nauki humanistyczne i społeczne, Wr 1974; S. Kieniewicz, *Od Towarzystwa Przyjaciół Nauk do Towarzystwa Naukowego Warszawskiego*, Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 49 (1986), 17–34; *Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk. 30 lat IFiS PAN*, Wwa 1987; P. Hübner, *Siła przeciw rozumowi... Losy Polskiej Akademii Umiejętności w latach 1939–1989*, Kr 1994; R. Jadczyk, *Polskie Towarzystwo Filozoficzne przed 40 laty*, RuF 51 (1994) nr 1, 3–6; tenże, *Polskie Towarzystwo Filozoficzne 1904–1994*, RuF 52 (1995) nr 2, 275–278; tenże, *Z badań nad Wileńskim Towarzystwem Filozoficznym (1928–1939)*, w: *Filozofia na Uniwersytecie Wileńskim*, To 1997, 175–186; A. Kapusta, H. Rarot, *Działalność Towarzystwa Filozoficznego i Lubelskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Filozoficznego*, w: *Polskie Towarzystwo Filozoficzne czyli z dziejów filozofii jako nauki intencjonalnej*, Wwa 1999, 199–208; Z. Kłusak, A. Węgrzecki, *Zarys historii towarzystw filozoficznych w Krakowie*, KF 27 (1999) z. 4, 211–237; R. Darowski, *Filozofia jezuitów w Polsce w XX wieku*, Kr 2001, 39–40; A. Przyłębski, *Odrodzenie fenomenologii w Polsce?*, Fenomenologia (2003) nr 1, 7–10; W. Mackiewicz, *Polskie instytucje filozoficzne po 1945 roku*, w: *Polska filozofia powojenna*, Wwa 2001, I 9–40; *Towarzystwo Naukowe Księży Jezuitów w Krakowie. Prace 1950–2008*, Kr 2008; A. Maryniarczyk, *Z dziejów powstania Powszechnej encyklopedii filozofii*, PEF X 863–880; J. Pelc, *Od*

*Wydawcy: „W czterdziestolecie Polskiego Towarzystwa Semiotycznego”,
SSem 27 (2010), 5–26.*

Anna Czajczyk